

Granskning av styrning och uppföljning av trygghet och studiero

Rapport
Linköpings kommun

KPMG AB
2022-12-15
Antal sidor 15

Linköpings kommun
Granskning av styrning och uppföljning av trygghet och studiero

2022-12-15

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Om trygghet och studiero	5
4	Resultat av granskningen	6
4.1	Har nämnden riktlinjer och rutiner?	6
4.1.1	Bedömning	7
4.2	Ger grundskolornas lokaler förutsättningar som stödjer trygghet och studiero?	7
4.2.1	Bedömning	8
4.3	Vilket arbete bedrivs för att skolmiljön ska präglas av trygghet och studiero?	9
4.3.1	Bedömning	10
4.4	Följer nämnden upp arbetet med trygghet och studiero?	11
4.4.1	Ordningsregler	11
4.4.2	Upplevelse av trygghet och studiero	11
4.4.3	Bedömning	13
5	Slutsats och rekommendationer	14

1 Sammanfattning

KPMG har av Linköping kommuns revisorer fått i uppdrag att bedöma om barn- och ungdomsnämnden har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten för att säkerställa att förutsättningar ges för att uppfylla lagens krav om trygg skolmiljö och studiero. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att barn- och ungdomsnämnden till viss del har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten för att säkerställa att förutsättningar ges för att uppfylla lagens krav om trygg skolmiljö och studiero.

Vi bedömer att huvudmannens rutiner i sig är adekvata och stödjer ett likvärdigt och rättssäkert arbete på enhetsnivå, men att implementering av beslutade styrdokument inte är genomförd på alla enheter. Alla lärare är inte förtrogna med sitt ansvar och sina befogenheter för att upprätthålla trygghet och studiero. Ordningsregler finns framtagna på samtliga enheter i urvalet.

På skolenheterna bedrivs ett omfattande arbete för att säkra studiero och trygghet, både genom förebyggande och åtgärdande insatser. Vi bedömer dock att bristande trygghet och studiero i hög grad kan bero på brister i lärmiljö inte minst avsaknad av grupprum och adekvat särskilt stöd.

Nämndens uppföljning inom området trygghet och studiero är omfattande, men analysen brister och därmed finns påtagliga risker för att adekvata åtgärder inte vidtas. För att främja elevernas trygghet och studiero och åtgärda brister vidtas en rad åtgärder främst på enhetsnivå. På nämndnivå har fattats beslut om till exempel resursskola och heltidsmentorer.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi barn- och ungdomsnämnden att:

- säkerställa att dokumentet *Disciplinära åtgärder grundskolan - rutiner och checklistor* implementeras vid samtliga skolenheter och att framtagna beslutsmallar finns lättillgängliga för berörda tjänstepersoner.
- säkerställa att berörd personal har kunskap om ansvar och befogenheter vad gäller trygghet, studiero och disciplinära åtgärder.
- stärka det systematiska kvalitetsarbetet genom fördjupad analys av resultat och beslut om åtgärder då brister identifieras. Ett fokusområde kan vara vilken betydelse för trygghet och studiero som brister i särskilt stöd har. Ett annat fokusområde kan vara lokalernas utformning både vad gäller tillgång goda lärmiljöer och yttre skal för att förhindra obehöriga tillträde.

2 Bakgrund

Revisorerna vill i enlighet med revisionsplanen granska barn- och ungdomsnämndens arbete med och åtgärder för att skapa trygghet och studiero.

Enligt skollagen ska alla elever tillförsäkras en trygg och stödjande skolmiljö. Det är skolan och ytterst rektorns ansvar att skapa trygghet och studiero. Enligt 5 kap 3 § ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Av skollagens 2 kap 8 § framgår att det är huvudmannen som ansvarar för att bestämmelserna enligt lag och föreskrifter efterlevs. Brister i trygg skolmiljö och avsaknad av studiero innebär en risk att elever får sämre studieresultat och att elever inte blir behöriga till gymnasieskolan.

För att eleverna ska tillförsäkras en arbetsmiljö som kännetecknas av trygghet och studiero ska det finnas ordningsregler. Rektor och lärare får också vidta åtgärder av disciplinär art.

Kommunens revisorer ser i sin risk- och väsentlighetsanalys att konsekvenserna av eventuella brister i kommunens rutiner och insatser kan få stora konsekvenser på enskilda barns förutsättningar att utvecklas mot uppsatta mål. Granskningen ingår i revisionsplanen för 2022.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningens syfte är att bedöma om barn- och ungdomsnämnden har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten för att säkerställa att förutsättningar ges för att uppfylla lagens krav om trygg skolmiljö och studiero.

Granskningen kommer att fokusera på följande frågeställningar;

- Har nämnden riktlinjer/rutiner för arbetet med att säkra en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero, till exempel vad gäller ordningsregler och disciplinära åtgärder?
- Vilket arbete bedrivs på huvudmanna- och enhetsnivå för att skolmiljön ska präglas av trygghet och studiero?
- Ger grundskolornas lokaler förutsättningar för en god fysisk lärmiljö som stödjer trygghet och studiero?
- Följer nämnden i det systematiska kvalitetsarbetet eller på annat sätt upp:
 - o att ordningsregler finns vid varje skolenhet?
 - o rektorernas och lärarnas upplevelse av tryggheten och studieron på respektive skolenhet?
 - o elevernas upplevelse av sin trygghet och studiero?
- Vilka åtgärder har vidtagits för att:
 - o främja elevernas trygghet och studiero och motverka otrygghet och bristande studiero?

- åtgärda eventuella brister?

Granskningen avser barn- och ungdomsnämnden och omfattar grundskolan.

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller

- kommunallag (2017:725) 6 kap. 6 §
- skollag (2010:800), 2 kap. 8 § och 5 kap. 3, 5 och 6 §§,
- interna styrdokument.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer med barn- och ungdomsnämndens vice ordförande, skolchef, urval av rektorer, lärare, skolsköterskor och kuratorer. Avdelningschef för grundskola har besvarat frågor skriftligen. Interna dokument som berör granskningsområdet har studerats liksom Skolinspektionens beslut och skolenkät. Ordningsregler har begärts in från de skolenheter vilkas rektorer har intervjuats. Det gäller: Bäckskolan, Ekängsskolan, Elsa Brändströms skola, Tallbodaskolorna och Tornhagsskolan.

Granskningen är genomförd av Joakim Nertyk, certifierad kommunal revisor och specialist. Karin Helin Lindkvist, certifierad kommunal revisor, har deltagit i sin roll som kvalitetssäkrare.

Rapporten är faktakontrollerad av respondenterna.

3 Om trygghet och studiero

I skollagens femte kapitel regleras om trygghet och studiero. Utbildningen ska präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Eleverna ska känna sig trygga under hela skoldagen på både lektioner och raster och under andra aktiviteter. Att undervisningen ska präglas av studiero innebär "att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen".¹

Det är huvudmannen som ska säkerställa att det bedrivs förebyggande arbete på skolenheter som skapar trygghet och studiero. Det görs bland annat genom att ge rektor förutsättningar i form av resurser, att personalen får kompetensutveckling och har insikter i gällande föreskrifter och att elevers trygghet och studiero följs upp.²

¹ <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/trygghet-studiero-och-disciplinara-atgarder>, 2022-09-06, kl. 09:30

² Prop. 2021/22:160, sid. 229

4 Resultat av granskningen

4.1 Har nämnden riktlinjer och rutiner?

Utbildningsförvaltningen har antagit rutin för disciplinära åtgärder i grundskolan, *Disciplinära åtgärder grundskolan - rutiner och checklistor*³. Rutinen är uppdaterad med de lagändringar angående disciplinära åtgärder som började gälla 1 augusti 2022. I dokumentet finns också stöd i form av arbetsgång vid avstängning och arbetsgång vid permanent omplacering samt underlag för beslut om disciplinära åtgärder. Huvudmannen har inte fastställt några riktlinjer eller rutiner för ordningsregler. Däremot finns rutiner eller stödmaterial för:

- arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- bevakning av skolplikt
- samordnad individuell plan (SIP) barn och unga i ålder 0-18 år
- skolnärvaro

Ytterligare ett centralt dokument som berör frågan om trygghet och studiero är förvaltningens förväntansdokument, som inte bara fokuserar på vilket ansvar skolan och dess personal har utan också på elevers och vårdnadshavares ansvar. Vilken roll dokumentet har i arbetet med trygghet och studiero är inte entydigt. På vissa enheter ses förväntansdokumentet som en kommunikation mellan förvaltning och elever och vårdnadshavare, medan andra enheter diskuterar dokumentet vid föräldramöten och en respondent berättar också att vårdnadshavarna skriver under dokumentet, vilket inte görs på övriga enheter.

Nämnden har också låtit ta fram en modell för "bästa tänkbara miljöer för lärande i grundskola" benämnd *Linköpings skolmodell – lärmiljö Linköping*⁴. Mer om modellen redovisas under nästkommande rubrik.

I intervjuer med rektorer framgår att de har efterfrågat ett dokument som stödjer en rättssäker handläggning av frågor av disciplinär karaktär. De har fått ta del av ett utkast och inväntar ett beslut av nämnden inom den närmaste tiden. Rektorerna känner också till att det finns mallar, men intranätet där styrdokument och mallar finns är "rörig" och det är "jättesvårt" att hitta blanketterna. Dokument laddas därför ner på hårddiskar och därmed ökar risken att gamla dokumentmallar används, enligt en rektor. Rektorerna efterfrågar inte fler styrdokument inom området trygghet och studiero, men det är viktigt att befintliga dokument är tydliga och lättillgängliga.

Rektorerna upplever att de har den kunskap och kompetens som krävs för att fatta beslut om disciplinära åtgärder i enlighet med skollagen. Rektorerna på högstadiet har stort stöd av varandra. Samverkan mellan rektorerna på låg- och mellanstadiet är inte lika tydlig. Rektorerna känner också att de får stöd av verksamhetsområdeschefer och i förekommande fall från nämndens ordförande och att de får ta del av information vid

³ Disciplinära åtgärder grundskolan - rutiner och checklistor, antaget vt 2021 och reviderat ht 2022

⁴ *Linköpings skolmodell – lärmiljö Linköping*, version 2019-04-08

2022-12-15

centrala rektorsträffar. Både nämndens vice ordförande och skolchef påtalar att nämnden uttalat att den står bakom rektorerna i deras arbete med disciplinära åtgärder för att säkra trygghet och studiero.

Även nämndens vice ordförande upplever att nämnden är trygg med att de beslut som nämnden fattar inom området överensstämmer med lag. Skolchefen hänvisar till att beslutsfattarna har god tillgång till jurist och att alla förslag på beslut på nämndnivå genomgår kvalitetskontroll.

Merparten av intervjuade lärare bedömer att det finns rutiner för hur arbetet med trygghet och studiero ska bedrivas. Lärare och elevhälsa samverkar på samtliga enheter och åtgärder vidtas utifrån en konsekvenstrappa. Konsekvenstrappan upplevs dock mer eller mindre tydlig. Ett par intervjuade lärare upplever inte att förhållandet ansvar och befogenheter är tydligt. Det finns en osäkerhet kring vad lärare egentligen får och ska göra för att upprätthålla ordningen.

4.1.1 Bedömning

Vi bedömer att huvudmannens rutin inom området disciplinära åtgärder har förutsättningar att utgöra ett gott stöd för rektorer och annan personal i verksamheten. Tillgång till aktuella beslutsmallar stärker en likvärdig och rättssäker handläggning. Även förväntansdokumentet stödjer ett likvärdigt förhållande mellan huvudmannen och dess enheter och elever och vårdnadshavare.

Vi ser dock brister i implementeringen av dessa dokument. Det är en brist att rutinen som fastställdes 2021 inte är känd eller används på alla enheter. Det är också en brist att styrande dokument till exempel beslutsmallar inte finns samlade digitalt på ett sådant sätt att rektorerna lätt kan få tillgång till dem. Därmed ökar risken för att icke uppdaterade mallar används.

I granskningen framgår vidare att alla lärare inte känner sig trygga med vilka befogenheter de har för att upprätthålla ordning och säkerställa trygghet och studiero.

4.2 Ger grundskolornas lokaler förutsättningar som stödjer trygghet och studiero?

Ovan nämnda styrdokument *Linköpings skolmodell – lärmiljö Linköping* är en del i kommunstyrelsens samlade arbete gällande lokalförsörjning. Kvalitetskriterierna ska "utgöra en grund för utformning av lokaler och utemiljöer vid all ny-, om- och tillbyggnad". Nedan anges i punktform några av de delar i modellen som berör föreliggande granskning.

- "lokalerna är överblickbara för att skapa trygghet"
- "olika ytor i skolan för aktivitet, reflektion och rekreation"
- "Skolans innemiljö ska med hjälp av materialval, ljud- och ljusmiljö, färgsättning, mm bidra till en harmonisk arbetsmiljö."

Skolenheternas lokaler har olika förutsättningar och det är rektor som organiserar arbetet för att utnyttja lokalerna på bästa sätt, enligt avdelningschef grundskola. I

2022-12-15

stödmaterial från elevhälsan kring skolnärvaro finns följande att läsa: "Den fysiska miljön vad gäller ljud, ljus, inredning, ventilation, arkitektur har betydelse för närvaro. Den fysiska miljön ska stödja alla elevers lärande och trygghet och bidra till att eleverna känner sig värderade och känner tillhörighet till skolan." Avdelningschefen påtalar också betydelsen av tillgänglig lärmiljö för att eleverna ska känna sig trygga. Förvaltningen ger enheterna konsultativt stöd kring elever med till exempel språkstörningar, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och särbegåvningar.

Nämndens vice ordförande menar att kvaliteten på kommunens skollokaler generellt är god, men att det finns brister. Vice ordförande nämner bland annat trångboddhet och brist på eller avsaknad av grupprum. Kontinuerligt vidtas åtgärder, men utifrån befintligt ekonomiskt läge är det omöjligt att inom den närmaste mandatperioden bygga bort alla brister.

Intervjuade rektorer, lärare och representanter för elevhälsan framför synpunkter på både skolmodell och befintliga lokaler. Ett par representanter menar att nybyggda lokaler inte fullt ut motsvarar de behov som dagens elever har. Moderna lokalers öppenhet ger inte enskilda elever förutsättningar att kunna fokusera på sina studier när de kontinuerligt störs av externa intryck till exempel genom stora glaspartier. Främst ser dock respondenterna att bristen på lokaler, där elever kan studera enskilt eller i mindre grupper, påverkar både elevernas trygghet och studiero negativt.

På enheterna bedrivs också ett trygghets- och arbetsmiljöarbete för att säkra goda lärmiljöer. På högstadieskolorna ska det enligt arbetsmiljölagen finnas elevskyddsombud. Under pandemin har arbetsmiljöarbetet tillsammans med elevskyddsombuden påverkats negativt på vissa skolenheter. Till exempel har inte skyddsronder genomförts med elever på samma sätt som före pandemin enligt en respondent.

Merparten av lärarna menar att skolenheterna i huvudsak är trygga för personal och elever, men att det kan bli otryggt när personer som inte har på skolan att göra kommer dit. Det finns många ingångar och det är svårt att förhindra att så sker, men personalen försöker att hjälpa främmande personer till rätta eller avisa dem om de inte ska vara där, enligt en lärare. I kapitel 4.4.2 berörs frågan ytterligare om hur lokalernas utformning påverkar personalens upplevelse av trygghet och studiero.

4.2.1 Bedömning

Vi bedömer att lokalerna inte fullt ut stödjer en lärmiljö som utgår elevernas behov. Det handlar primärt om avsaknad av grupprum. När lärmiljöerna inte kan anpassas efter elevernas behov av till exempel miljöer utan störande intryck kan studieron och tryggheten för samtliga elever påverkas negativt.

En skola är inte en allmän plats. Det betyder i huvudsak att bara de som har giltiga skäl får befinna sig där. För att komma tillrätta med brister i trygghet och studiero får personal vidta åtgärder även mot besökare. Vi bedömer att en omfattande tillgänglighet till skollokaler kan få negativa konsekvenser för elevernas trygghet och studiero.

4.3 Vilket arbete bedrivs för att skolmiljön ska präglas av trygghet och studiero?

I granskningen har vi tagit del av skolenheternas ordningsregler. Det gäller Bäckskolan, Ekängens skolor, Elsa Brändströms skola, Tallbodaskolorna och Tornhagsskolan. Av intervjuer framgår att ordningsreglerna revideras årligen och att eleverna, genom elevråden tar aktiv del i revideringen av dem. Respondenterna på skolenheterna menar också att ordningsreglerna är kända i verksamheten och hålls levande. I hög grad handlar det om att lyfta goda beteenden i ordningsreglerna snarare än att skapa en katalog med förbud.

Nedan redovisas i punktform exempel på främjande och förebyggande arbete som bedrivs vid skolenheterna inom området trygghet och studiero.

- anpassning av organisation och undervisning. Särskilt i lägre stadier är det till exempel viktigt att eleverna känner sig trygga med lärarna. Det är därför betydelsefullt att de har få lärare som de träffar ofta. Flera lärare talar om vikten av en tydlig lektionsstruktur för att minska oro hos elever på grund av oförutsedda händelser. Andra exempel på förebyggande och främjande arbete är fokus på goda relationer och lågaffektivt bemötande från personalens sida.
- regler för hur mobiltelefoner får användas
- stärka elevernas ansvarstagande för sitt eget lärande
- trygghetsteam med representanter för pedagoger och elevhälsa som arbetar främjande och förebyggande, men också åtgärdande till exempel vid kränkande behandling
- samverkan med elevråd och elevskyddsombud för att upptäcka och åtgärda brister i arbetsmiljön
- vuxna i allmänna utrymmen och under raster. Insatsen används både i förebyggande och åtgärdande syfte. Flera respondenter menar att det är ett problem när besparingar behöver göras, då saknas tillgång till vuxna i förebyggande och främjande syfte.
- satsning på heltidsmentor som ska underlätta arbete för undervisande lärare.
- elevhälsan stödjer lärare med värdegrundsarbete både i förebyggande och åtgärdande syfte. Om det uppstår otrygghet kan elevhälsan vidta särskilda åtgärder där de träffar klassen eller enskilda elever för samtal och övningar.
- möjlighet för elever att få undervisning enskilt eller i särskild undervisningsgrupp och resursskola ger både den enskilde eleven det stöd eleven behöver och en god studiemiljö och trygghet för övriga elever.
- strukturerade övergångar mellan stadier och skolenheter. På vissa skolenheter görs systematiskt besök i den verksamhet som eleverna ska övergå till, medan på andra görs särskilda insatser för elever som behöver en mer strukturerad övergång.

En del av insatserna ovan är också åtgärder på individnivå som primärt handlar om att elever ska få det särskilda stöd som de har rätt till, men som också påverkar trygghet och studiero för en grupp av elever. Det gäller till exempel närhet till vuxen person, till exempel elevassistent, och placering i särskild undervisningsgrupp. Nämnden har beslutat om centrala särskilda undervisningsgrupper och resursskolor samt beslutat om försök med heltidsmentorer, men några andra övergripande åtgärder har nämnden inte vidtagit inom området trygghet och studiero, enligt nämndens vice ordförande. Under den senaste mandatperioden har dock frågan om att omplacera elever oftare lyfts till diskussion, enligt vice ordförande. Flera respondenter från skolchef till lärare pekar också på nämndens satsning med heltidsmentorer. Flera rektorer menar att satsningen har fallit "otroligt väl" ut. En rektor påpekar dock att satsningen inte få leda till att lärarna släpper ansvaret helt till heltidsmentorerna. Representanter för elevhälsan kan också se att syftet kan behöva förtydligas inte minst då anställda heltidsmentorer genom sina utbildningar har olika förutsättningar.

I intervjuer med lärare framgår att de inte upplever sig ha de förutsättningar som de behöver för att möta elevernas behov och därmed påverkas studieron och tryggheten för alla elever. Antalet elever i grupperna upplevs öka kontinuerligt utan att resurser tillförs. Det är inte heller rimligt att tro att läraren under lektionerna ska kunna anpassa lektionerna efter varje enskild elev behov av extra anpassningar, enligt en lärare. Undervisningen måste i så hög grad det går bedrivs utifrån klassen som kollektiv, framför ett par lärare. Utåtagerande elever som undervisas i ordinarie klass upplevs få ta del av särskilda stödinsatser på bekostnad av andra elevers behov. Resurserna räcker inte för alla, menar intervjuade lärare. Rektorer framför att det behövs flera vuxna, med andra kompetenser såsom beteendevetare och socionomer, i skolan.

4.3.1 Bedömning

Vi konstaterar att det finns ordningsregler vid varje skolenhet, från vilka stickprov tagits. Ordningsregler ska tas fram, följas upp och omarbetas under medverkan av elever. För att säkerställa att arbetet bedrivs enligt lag bedömer vi att det är en brist att ordningsreglerna inte är daterade och underskrivna av rektor.

På skolenheterna bedrivs ett omfattande arbete för att säkra studiero och trygghet, både genom förebyggande och åtgärdande insatser. Vi bedömer dock att bristande trygghet och studiero i hög grad kan bero på brister i lärmiljö (till exempel avsaknad av grupprum) och adekvat särskilt stöd.

Vi bedömer att huvudmannen arbetar för att främja elevers trygghet och studiero och att åtgärda brister. Det gäller till exempel insatser av särskilt stöd på central nivå och heltidsmentorer. Ytterligare åtgärder kan behöva vidtas för att säkra en tillgänglig och lärmiljö samt adekvat särskilt stöd för de elever som behöver det.

4.4 Följer nämnden upp arbetet med trygghet och studiero?

4.4.1 Ordningsregler

I 2020-års skolenkät finns ingen fråga som berör ordningsregler. Någon speciell återrapportering om ordningsregler på varje skola har inte gjorts, enligt avdelningschef grundskola. Nämndens vice ordförande eller skolchef kan inte se att huvudmannen har följt upp att ordningsregler finns vid varje skolenhet.

4.4.2 Upplevelse av trygghet och studiero

Som en del av det systematiska kvalitetsarbetet genomförs årligen en attitydundersökning och en ungdomsenkät, i vilka elevernas upplevda trygghet följs upp. Vid verksamhetsuppföljningar följs elevernas trygghet och studiero upp för varje enhet. Från och med våren 2023 kommer återrapportering till nämnden ske i samband med återrapportering av verksamhetsuppföljning, enligt avdelningschef grundskola.

Rektorens och lärarnas upplevelse av trygghet och studiero följs upp genom en årlig undersökning om hot och våld utifrån Arbetsmiljöverkets enkät och Skolinspektionens skolenkät.

Skolinspektionen genomför vartannat år en skolenkät hos varje huvudman. Enkäten riktar sig till samtliga lärare i grundskolan och elever i årskurs fem och årskurs åtta⁵. Av 2022-års skolenkät framgår att 84 procent av lärarna menar att elevernas upplevelse av trygghet följs upp i mycket eller ganska stor utsträckning. Under fem procent tycker inte det.⁶ När det gäller uppföljning av elevernas upplevelse av studiero blir svaren något mindre positiva, 73 procent instämmer. Arton procent menar att det görs i ganska liten utsträckning. Lärarna i Linköpings kommun svarar något mer negativt än vad genomsnittet i enkätomgången visar.⁷ Av lärarnas svar i skolenkäten kan vi vidare utläsa att

- 86 procent anger att det alltid eller ofta är studiero på lektionerna.
- 14 procent anger att en stor del av lektionen ofta eller alltid går till att upprätthålla ordningen.
- 87 procent upplever att påståendet att eleverna känner sig trygga i skolan stämmer helt och hållet eller till stor del.
- 74 procent anger att de vuxna ofta eller alltid "har koll på vad som händer på rasterna". Färre än en procent anger att de vuxna aldrig har "koll".

Som vi redan sett ovan har intervjuade lärare lite olika syn på huruvida deras skolenheter är trygga eller inte. Förutom otrygghet skapad av obehöriga besökare, pekar en lärare på att skolan i sig kan upplevas som trygg, men inte det området, i vilket skola ligger. På en skolenhet går det inte att låsa klassrummen inifrån, vilket

⁵ Fram till och med 2021 riktade sig frågorna till elever i årskurs 9.

⁶ De svarar att påståendet stämmer i väldigt liten utsträckning eller inte alls.

⁷ Uppföljning-trygghet 7,3 / 7,9 – Uppföljning – studiero 6,7 / 7,4

2022-12-15

upplevs otryggt om någon obehörig skulle tas sig in i skolan, eftersom inrymning då blir omöjlig. På en annan skola ville man köpa in kommunikationsutrustning genom vilken meddelanden om risk för hot och våld snabbt skulle kunna förmedlas till all personal. Det var dock inte möjligt eftersom huvudmannen hade behövt göra en upphandling och det ville inte huvudmannen, enligt en respondent.

Skolchefen berättar att huvudmannen har arbetat och arbetar intensivt med frågor kopplade till trygghet och säkerhet. En rutin för pågående dödligt våld har tagits fram och inom kort kommer nämnden också att anta en plan för trygghet och säkerhet, som har utarbetats tillsammans med kommunens säkerhetsavdelning. På varje förvaltning i kommunen finns det också 1-2 säkerhetssamordnare som arbetar med säkerhetsfrågor ur verksamhetsperspektiv. Dessa samordnare kommer att ansvara för utbildning av säkerhetsombud som kommer att finnas på varje skolenhet, enligt skolchefen.

Elevernas upplevelse av trygghet och studiero följs, enligt avdelningschef grundskola, upp genom en årlig attitydundersökning, regionens ungdomsenkät *Om mig*, som genomförs i årskurs 8, och Skolinspektionens skolenkät. Även hälsoenkäter genomförs inför hälsosamtal i de årskurser dessa ska ske och lokala trygghetsenkäter genomförs årligen på flera enheter.

I attitydundersökningen som genomförs i samtliga kommunala skolenheter, årskurserna 1-9, anger elever på en sjugradig skala hur de ställer sig till ett antal påståenden. Siffran ett (1) är mest negativ och siffran sju (7) mest positiv. Nedan redovisas i punktform elevernas svar i genomsnitt för ett urval av påståenden.

— "Mina lärare skapar ordning och arbetsro i klassrummet."	6,01
— "I min klass kan alla elever känna sig trygga."	5,88
— "I min klass är eleverna schyssta mot varandra."	5,41

Det är ingen större skillnad mellan pojkarnas och flickornas svar. Däremot skiljer svaren mellan årskurserna. Eleverna i lägre årskurser svarar mer positivt än eleverna i högre årskurser.

I ungdomsenkäten 2021 anger 83 procent att de är trygga i skolan. Pojkarna (88 %) upplever sig mer trygga än flickorna (78 %). Drygt hälften av eleverna upplever att det alltid eller ofta är arbetsro på lektionerna. I enkäten frågas också efter om eleverna ofta är stressade. Över hälften av flickorna svarar att de är det. Motsvarande andel för pojkarna är strax under var fjärde elev. Av samtliga elever i årskurs åtta anger 39 procent att de ofta är stressade.

Nedan presenteras ett urval av elevernas svar i skolenkäten 2022. Uppgifterna i respektive ruta anger genomsnittligt indexvärde för Linköpings kommun samt för hela enkätomgången. Index varierar mellan 0 och 10. Ett högt värde indikerar en positiv uppfattning, även om frågan i sig är negativt formulerad.

Påstående	Åk 5	Åk 8
Hur ofta är det arbetsro på lektionerna?	5,5 / 5,5	6,0 / 5,7
Hur ofta är det så stökigt på lektionerna att du har svårt att koncentrera dig?	5,7 / 5,7	5,8 / 5,7
Känner du dig rädd för andra elever i skolan?	8,6 / 8,6	8,2 / 8,4
Känner du dig rädd för någon lärare eller annan vuxen i skolan?	8,9 / 9,1	8,7 / 8,8
Känner du dig trygg i skolan?	7,7 / 7,8	7,4 / 7,4

Skolinspektionen, 2022

Av tabellen ovan kan vi se att eleverna har en mer positiv uppfattning av tryggheten i skolan än av studieron på lektionerna. Eleverna i årskurs åtta upplever studieron bättre än eleverna i årskurs fem. Omvänt förhållande gäller för upplevd trygghet. Eleverna i Linköping svarar i paritet med samtliga elever i enkätomgången inom områdena studiero och trygghet. Att så stor andel av eleverna anger att det inte råder studie- eller arbetsro på lektionerna tror lärarna främst beror på att de tolkar påståendet som att det ska vara helt tyst på lektionerna.

Av eleverna i årskurs fem anger

- 37 procent att det alltid eller ofta är arbetsro på lektionerna.
- 19 procent att det ofta eller alltid är så stökigt på lektionerna att det är svårt att koncentrera sig.
- 85-90 procent att de aldrig eller sällan känner sig rädda för elever eller vuxna i skolan.
- 2-3 procent att de ofta eller alltid känner sig rädda för elever eller vuxna i skolan.

I intervju med representanter för elevhälsan framgår att flera elever, i samtal med dem, framför att det råder oro i klassrummet eller att det är pratigt. Skolsköterskorna genomför hälsosamtal i enlighet med lag, men det finns inte tid för sammanställning och analys. Förut kunde detta göras strukturerat på klassnivå, men på huvudmannanivå har det inte gjorts.

4.4.3 Bedömning

Vi konstaterar att huvudmannen inte följer upp om det finns ordningsregler vid varje skolenhet eller att rutin för disciplinära åtgärder efterföljs.

Elevernas trygghet och studiero följs dock kontinuerligt upp. Vi bedömer dock att uppföljningen brister i analys. Till exempel är det viktigt att analysera om studieron överlag brister vid skolenheterna eller om uppgifter om bristande studiero primärt

2022-12-15

kommer från vissa skolenheter. Att lärarna och eleverna har så olika syn på om studiero råder behöver också analyseras. Skolsköterskorna får genom sina hälsoenkäter och hälsosamtal god kunskap om elevernas upplevelse av sin skolgång. Denna kunskap tas inte tillvara på huvudmannanivå. Då analysen brister får inte heller huvudmannen ett kvalitativt underlag för att besluta om åtgärder.

Vi ser positivt på nämndens arbete vad gäller våld och säkerhet. I detta arbete ser vi förutsättningar för att inkludera frågan om tillgänglighet och hur tillträde för obehöriga ska försvåras.

5 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att barn- och ungdomsnämnden till viss del har en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten för att säkerställa att förutsättningar ges för att uppfylla lagens krav om trygg skolmiljö och studiero.

Vi bedömer att huvudmannens rutiner i sig är adekvata och stödjer ett likvärdigt och rättssäkert arbete på enhetsnivå, men att implementering av beslutade styrdokument inte är genomförd på alla enheter. Alla lärare är inte förtrodda med sitt ansvar och sina befogenheter för att upprätthålla trygghet och studiero. Ordningsregler finns framtagna på samtliga enheter i urvalet.

På skolenheterna bedrivs ett omfattande arbete för att säkra studiero och trygghet, både genom förebyggande och åtgärdande insatser. Vi bedömer dock att bristande trygghet och studiero i hög grad kan bero på brister i lärmiljö inte minst avsaknad av grupprum och adekvat särskilt stöd.

Nämndens uppföljning inom området trygghet och studiero är omfattande, men analysen brister och därmed finns påtagliga risker för att adekvata åtgärder inte vidtas. För att främja elevernas trygghet och studiero och åtgärda brister vidtas en rad åtgärder främst på enhetsnivå. På nämndnivå har fattats beslut om till exempel resursskola och heltidsmentorer.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi barn- och ungdomsnämnden att:

- säkerställa att dokumentet *Disciplinära åtgärder grundskolan - rutiner och checklistor* implementeras vid samtliga skolenheter och att framtagna beslutsmallar finns lättillgängliga för berörda tjänstepersoner.
- säkerställa att berörd personal har kunskap om ansvar och befogenheter vad gäller trygghet, studiero och disciplinära åtgärder.
- stärka det systematiska kvalitetsarbetet genom fördjupad analys av resultat och beslut om åtgärder då brister identifieras. Ett fokusområde kan vara vilken betydelse för trygghet och studiero som brister i särskilt stöd har. Ett annat fokusområde kan vara lokalernas utformning både vad gäller tillgång goda lärmiljöer och yttre skal för att förhindra obehöriga tillträde.

Linköpings kommun
Granskning av styrning och uppföljning av trygghet och studiero

2022-12-15

Datum som ovan

KPMG AB

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Joakim Nertyk'. The signature is fluid and cursive.

Joakim Nertyk
Certifierad kommunal revisor och specialist

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.